

Predgovor

Osamosvajanje ne pomeni le sprejetja Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. To je le začetek postopka osamosvajanja. Osamosvajanje pomeni tudi pretrganje vezi s preteklostjo, predvsem pa naravnanje pogleda v prihodnost. In to velja na vseh področjih družbenega življenja. Ko sem ugotovil, da kandidati na pravniškem državnem izpitu pri posameznih področjih še vedno študirajo po literaturi, ki je stara dvajset let ali več, sem si zastavil ambiciozen načrt: prevetrili vsaj pogodbeno pravo in stkati vezi s prihodnostjo. Knjiga *Pogodbeno pravo I – Temeljna načela in subjekti pogodbenega razmerja* je prva v zbirki, ki bo prvič v Sloveniji celovito in sistematično obravnavala pogodbeno pravo v teoriji in sodni praksi.

To knjigo sem prav zato pisal s strastjo in v prepričanju, da bom s svojimi skromnimi močmi vsaj v enem delu – tistem, ki zadeva pogodbeno pravo – prispeval h gradnji in oblikovanju zgradbe narodne zavesti s postavitvijo majhnega zidaka.

Pri študiranju gradiva in obsežne, razvejene literature s področja pogodbenega prava, ki je temelj za to knjigo, sem tudi spoznal, da je pisec le zadnji člen dolge verige ljudi, ki odpirajo vrata v širok svet akademskega raziskovanja in brez katerih to delo ne bi moglo nastati. Čeprav so na svoj način nesebično prispevali k nastanku knjige, ti ljudje, žal, nekako vedno ostajajo anonimni. Vseeno ne morem mimo Mojce Perhaj in Sonje Šmid iz knjižnice Pravne fakultete v Ljubljani, ki sta mi vedno pomagali ... s hitrim dostopom do izbrane strokovne literature ter z dobro voljo in nasmehom na obrazu. Pristrčno se jima zahvaljujem, z dobro voljo in nasmehom na obrazu ...

V Ljubljani, marca 2014

dr. Luigi Varanelli

Kazalo

Kratice	15
1. Temeljna načela pogodbenega prava	17
1.1. Funkcija temeljnih načel	17
1.1.1. Uvod v temeljna načela pogodbenega prava. Pogodbeno pravo kot sistem pravnih pravil	17
1.1.2. Delovanje temeljnih pravnih načel v praksi	18
1.2. Prikaz temeljnih načel pogodbenega prava	21
1.2.1. Načelo zasebne avtonomije. Pogodbena svoboda	21
1.2.2. Načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti	32
1.2.3. Načelo relativnosti pogodbenih razmerij	35
1.2.4. Načelo enakopravnosti	40
1.2.5. Načelo enake vrednosti dajatev	43
1.2.6. Načelo vestnosti in poštenja	46
1.2.7. Praktični vidiki načela vestnosti in poštenja	53
1.2.8. Posledice kršitve načela vestnosti in poštenja	58
1.2.9. Načelo pravne varnosti. Varnost prenosa pravic in obveznosti v pravnem prometu	64
1.2.10. Druga posebna načela pogodbenega prava	66
2. Pojem pogodbe	69
2.1. Pogodba kot pravno priznan dogovor	69
2.1.1. Pojmovanje v pogodbenem pravu	69
2.1.2. Etimologija besed <i>pogodba</i> in <i>kontrakt</i>	70
2.1.3. Pogodba v rimskem pravu	71
2.1.4. Delitev pogodbenih obveznosti v rimskem pravu	74

2.1.5.	Pogodba v srednjeveškem pravu	75
2.1.6.	Pogodba v sodobnih pravnih redih	78
2.1.7.	Pojem pogodbe	81
2.1.8.	Sinonimi in večpomenskost besede pogodba	83
2.2.	Dogovori, ki niso pogodbe	84
2.2.1.	Uvod	84
2.2.2.	Dogovori o uslugah (vljudnostni sporazumi). Teoretična izhodišča	85
2.2.3.	Dogovori o uslugah (vljudnostni sporazumi). Praktična izhodišča. Analiza sodne prakse	88
2.2.4.	Zakaj razlikovati pogodbe od dogovorov, ki niso pogodbe. Posledice kršitve dogovorov o uslugah	92
2.2.5.	Patronatska pisma	97
2.2.6.	<i>Gentlemen's agreements</i>	102
2.2.7.	Pisma o nameri	104
2.2.8.	Zapisniki o sestankih	106
3.	Pravni viri pogodbenega prava. Pravni viri pogodbenega razmerja	107
3.1.	Pravni viri pogodbenega prava	107
3.1.1.	Uvod	107
3.1.2.	Ustava RS in njen vpliv v sistemu pogodbenega prava. Ustava kot merilo za oceno ustavnosti predpisov, ki urejajo področje pogodbenega prava	108
3.1.3.	Ustava kot neposredno uporabljiv pravni vir pogodbenega prava. Načelo enakosti	110
3.1.4.	Obligacijski zakonik kot osrednji pravni vir pogodbenega prava. Specialna zakonodaja in mednarodni akti	111
3.2.	Pravni viri pogodbenega razmerja	113
3.2.1.	Uvod	113
3.2.2.	Avtonomni pravni viri pogodbenega razmerja	114
3.2.3.	Heteronomni pravni viri pogodbenega razmerja: zakon, poslovni običaj in uzance	117
3.2.4.	Procesna vprašanja, povezana s poslovnimi običaji	123
3.2.5.	Pravni standardi	124

3.2.6.	Vestnost in poštenje kot heteronomna pravna vira pogodbenega razmerja	125
3.2.7.	Vestnost in poštenje kot merili za omejevanje pogodbene svobode. Možnosti in perspektive	128
4.	Klasifikacija in kvalifikacija pogodbe	131
4.1.	Uvod. Čemu klasifikacija pogodb?	131
4.2.	Klasične delitve pogodb	133
4.2.1.	Delitev pogodb glede na način njihove sklenitve: konsenzualne in realne pogodbe	133
4.2.2.	Delitev pogodb glede na razmerja med pogodbenima strankama: enostransko in dvostransko obvezne pogodbe (enostranske in dvostranske pogodbe). Sinalagmatične pogodbe	134
4.2.3.	Delitev pogodb glede na pravno naravo izpolnitve: odplačne in neodplačne pogodbe	138
4.2.4.	Delitev pogodb glede na stopnjo tveganja: aleatorne in komutativne pogodbe	141
4.2.5.	Čemu razlikovanje aleatornih in komutativnih pogodb. Praktični vidiki	147
4.2.6.	Delitev pogodb glede na način izpolnitve: pogodbe s trenutno, trajno ali zaporedno izpolnitvijo	149
4.2.7.	Delitev pogodb glede na način njihove sestavitve: adhezijske in poljubne pogodbe	149
4.2.8.	Delitev pogodb glede na stopnjo družbene prepoznavnosti: nominatne in inominatne pogodbe. Koncept pogodbenega tipa	151
4.2.9.	Mešane pogodbe	154
4.2.9.1.	Pojem. Razlike med mešanimi in povezanimi pogodbami	154
4.2.9.2.	Pravna ureditev	156
4.2.10.	Povezane pogodbe	161
4.2.11.	Povezane pogodbe. Nekaj kritičnih pogledov in pripomb. Hipoteza o konvencionalnosti metod. Ocena o povezanosti pogodb kot rezultat razlage	168
4.2.12.	Delitev pogodb glede na njihovo pravno učinkovanje: pogodbe z obligacijskopравnimi učinki in pogodbe s stvarnopravnimi učinki	172

4.2.13.	Prenovitvene (novacijske) pogodbe	173
4.2.14.	Pogodbe s posrednim pravnim učinkom	177
4.3.	Sodobne delitve pogodb	178
4.3.1.	Potrošniške pogodbe	178
4.3.2.	Različno obravnavanje potrošniških pogodb	181
4.3.3.	Elektronske pogodbe in elektronsko poslovanje	183
4.4.	Kvalifikacija pogodbe	185
4.4.1.	Pojem kvalifikacije pogodbe. Funkcionalni vidiki	185
4.4.2.	Kvalifikacija in razlaga pogodbe: podobnosti in razlike. Procesnopравни vidiki	187
4.5.	Dejanska pogodbeni razmerja	191
4.5.1.	Pravno dejstvo in dejanska razmerja: uvodna pojasnila ..	191
4.5.2.	Dejanska pogodbeni razmerja	193
5.	Pogodbeni stranki	197
5.1.	Splošno o pogodbenih strankah	197
5.1.1.	Pojem pogodbene stranke. Večstranska pogodba	197
5.1.2.	Določljivost pogodbenih strank. Identiteta pogodbenih strank	199
5.1.3.	Pogodbe <i>intuitu personae</i>	200
5.1.4.	Pogodbe, sklenjene pod lažnim imenom	202
6.	Sposobnost skleniti veljavno pogodbo	207
6.1.	Formalni pogoji	207
6.1.1.	Pravna sposobnost fizičnih oseb	207
6.1.2.	Pravna sposobnost pravnih oseb	209
6.1.3.	Koncept poslovne sposobnosti. Razpolagalna sposobnost	210
6.2.	Dejanski pogoji	212
6.2.1.	Naravna nesposobnost pri sklepanju pogodb. Nerazsodnost	212
6.2.2.	Vprašanje razsodnosti med pravom in psihiatrijo	213
6.2.3.	Psihopatološka podlaga (ne)razsodnosti	215
6.2.4.	Prvi korak pri oceni (ne)razsodnosti: ugotovitev psihofizičnega stanja sklenitelja pogodbe	220
6.2.5.	Bolezni in stanja, ki <i>lahko</i> vplivajo na razsodnost	221

6.2.6.	Drugi korak: ocena o razsodnosti sklenitelja pogodbe ...	228
6.2.7.	Ugotovitev psihičnega stanja ob sklenitvi pogodbe. Opustitev koncepta svetlega trenutka in uvajanje funkcionalnega (gradualističnega) pristopa	232
6.2.8.	Namerna povzročitev stanja nerazsodnosti. Ali se lahko v pogodbenem pravu uporablja pravilo <i>actio libera in causa?</i>	233
6.2.9.	Usoda pogodbe, sklenjene v stanju nerazsodnosti	234
6.2.10.	Posli vsakdanjega življenja	238
7.	Zastopanje v pogodbenem pravu	241
7.1.	Zastopanje. Uvod	241
7.2.	Splošno o zastopanju pogodbenih strank	241
7.2.1.	Pojem zastopanja. Interes zastopanega kot konstitutivni element pravnega zastopanja	241
7.2.2.	Vrste zastopanja: neposredno in posredno zastopanje ...	243
7.2.3.	Navedba gospodarja pravnega posla pri neposrednem zastopanju (<i>contemplatio domini</i>)	245
7.2.4.	Razlike med zastopnikom in selom	246
7.2.5.	Ali je razlikovanje med zastopnikom in selom sploh mogoče?	247
7.2.6.	Pravna podlaga upravičenosti za zastopanje	
	Vrste zastopanja. Pooblastilo	251
7.2.7.	Subjekti pooblastilnega razmerja. Skupno pooblastilo. Kolektivno pooblastilo	254
7.2.8.	Oblika pooblastila	255
7.2.9.	Ali lahko pooblaščenec drugega pooblašča za sklenitev posla?	257
7.2.10.	Notranje razmerje med pooblastiteljem in pooblaščencem	258
7.2.11.	Vprašanje poslovne sposobnosti pri zastopanju	260
7.2.12.	Napake volje pri zastopanju. Vprašanje dobrovernosti zastopnika in zastopanega	262
7.2.13.	Prenehanje in zožitev pooblastila	264
7.3.	Pomanjkanje zastopanja in prekoračitev pooblastil	266
7.3.1.	Pomanjkanje upravičenja za zastopanje. Navidezno upravičenje za zastopanje	266

7.3.2.	Pomanjkanje upravičenja za zastopanje in prodaja tuje stvari: podobnosti in razlike	280
7.3.3.	Prekoračitev pooblastil	281
7.3.3.1.	Razlaga prvega odstavka 72. člena OZ	281
7.3.4.	Pravilo omejene zunanje relevantnosti notranjega razmerja	287
7.4.	Zloraba zastopanja	288
7.4.1.	Uvod v koncept zlorabe zastopanja	288
7.4.2.	Pogodba, sklenjena v koliziji interesov	289
7.4.3.	Rešitev za slovensko ureditev. Prednosti koncepcije kolizije interesov kot dejanja	291
7.4.4.	Škoda zastopanega kot konstitutivni element kolizije interesov	292
7.4.5.	Pojem posredne in neposredne kolizije interesov	293
7.4.6.	Kako se udejanja kolizija interesov? Opredelitev časovnega okvirja kolizije interesov	293
7.4.7.	Razlogi za izključitev kolizije interesov: dovoljenje ali odobritev pogodbe. Analiza prepovedi in omejitve pri sklenitvi pogodbe. Navodila zastopanega. Pogodba z vnaprej določeno vsebino	295
7.4.8.	Sankcije za pogodbo, sklenjeno v koliziji interesov. Odškodninska odgovornost zastopnika	297
7.4.9.	Koluzija (<i>collusio</i>) med tretjo osebo in zastopnikom	300
7.4.10.	Položaj tretje osebe	301
7.4.11.	Posebna ureditev v primeru, ko zakoniti zastopnik gospodarske družbe sklene pogodbo v koliziji interesov. Analiza in komentar 38.a člena ZGD-1	303
7.4.12.	Druge oblike zlorabe zastopanja: pogodba s samim seboj	304
7.4.13.	Načini izigravanja prepovedi sklenitve pogodbe s samim seboj	308
7.4.14.	Kdaj je pogodba s samim seboj dopustna	309
7.4.15.	Dvojno zastopanje	310
7.5.	Procesni pogledi zlorabe zastopanja	311
7.5.1.	Aktivna legitimacija za vložitev tožbe. Vloga sodišča	311
7.5.2.	Dokazno breme	312

Dodatek

Struktura pisne pogodbe. Pogodbeni stili	313
1. Uvod. Koncept pogodbene klavzule	313
2. Navedba pogodbenih strank	314
3. Navedba pogodbenega tipa	314
4. Uvodne ugotovitve in namen pogodbenih strank (preambula k pogodbi)	314
5. Prikaz uporabljenih pojmov	315
6. Določila o predmetu pogodbe oziroma o pogodbenem programu	315
7. Posebne klavzule	315
8. Končne določbe	316
9. Kraj, datum in podpis	316
10. Priloge	316
Literatura	317
Stvarno kazalo	341
O avtorju	347
Zbirka <i>Pogodbeno pravo</i>	349

1. Temeljna načela pogodbenega prava

1.1. Funkcija temeljnih načel

1.1.1. Uvod v temeljna načela pogodbenega prava. Pogodbeno pravo kot sistem pravnih pravil

Pogodbeno pravo je *sistem pravil*, ki urejajo pravna vprašanja, povezana z obstojem ali prenehanjem pogodbenih razmerij oziroma z izvršitvijo pravic, ki izvirajo iz pogodb. Vsak sistem pravil predstavlja harmonično organizacijo med seboj povezanih elementov, vključenih v enoten red, na vrhu katerega imamo *načela*.¹ V vsakem sistemu so načela dejavniki, ki poenoti in povezuje njegove posamezne elemente v koherentnem enotnem redu.² Načela med seboj povezujejo posamezne elemente sistema in preprečijo njihova morebitna neskladja.

pogodbeno pravo

V *pravnih sistemih* so *pravna načela* povezovalen element, ki med seboj združuje posamezne norme v enoten, koherenten sistem. V strukturi pravnih sistemov so pravna načela tiste norme, ki jih zakonodajalec šteje za *aksiološko, teleološko* ali *logično-deduktivno* podlago drugih norm v posameznem sistemu.³ Pravna načela predstavljajo *temeljne vrednote* pravnega reda, *hermenevtična vodila*, ki preprečijo antinomije, in *vrednostna merila*,

pravna načela

¹ Beseda *sistem* izvira iz stoične filozofije in pomeni *koherenten red* (iz antične grščine, kjer *syn* pomeni skupaj, glagol *histanai* pa pomeni dati, postaviti). *Deduktivni model* sistema, na katerega se tu posredno opiram, najdemo že v antični filozofiji. Pozneje so *Leibniz* in *Wolff* ter *Kant* dopolnili koncept sistema z novjšimi spoznanji. Prim. I. KANT, *Kritik der reinen Vernunft*, 1. izdaja, Riga, 1781; H. KELSEN, *General Theory of Law and State*, Cambridge (Mass.), 1945. Za pojem pravnega načela prim. B. STROHSACK, *Temeljna pravna načela obligacijskega prava (nekaj problemov iz civilnega sodstva)*, v *Podjetje in delo*, 6/1991, str. 693-694.

² »Pravna načela povezujejo posamezne pravne norme v celoto in jim s tem dajejo novo, samostojno pravno vsebino. Šele tako povezana in s pravnim načelom oplojena pravna norma se lahko iztrga neživljenjski, formalistični razlagi.« Tako B. STROHSACK, *Temeljna pravna načela obligacijskega prava (nekaj problemov iz civilnega sodstva)*, op. cit., str. 694.

³ Tako R. GUASTINI, *L'interpretazione dei documenti normativi*, Milano, 2004, str. 204.

namenjena določitvi ravnanja subjektov pravnega reda.⁴ Pravna načela so odraz družbenih vrednot, so politične izbire, so duh zakonov, so ideje pravičnosti, ki odsevajo v aksioloških strukturah družbe v določenem zgodovinskem obdobju.⁵ Pravna načela najdemo praktično v vseh splošnih področjih prava (ustavno, kazensko itd.).⁶ Prav tako najdemo pravna načela v posameznih delih pravnih področij. V civilnem pravu npr. najdemo načela za odškodninsko pravo, za pogodbeno pravo, za stvarno pravo, za dedno pravo itd.⁷ Pravna načela so vrh piramide vsakega pravnega sistema. Brez pravnih načel bi imeli le nekoherentno in kaotično tvorbo pravnih zapovedi in prepovedi, s katerimi bi bilo praktično nemogoče urejati odnose med subjekti pravnega reda. Brez pravnih načel torej ne bi imeli pravnega sistema.

metodološki pristop
knjige

Zaradi pomembnosti pravnih načel v okviru posameznih področij prava menim, da je metodološko pravilen tisti pristop obravnavanja zadev, ki se začne ravno z analizo vsebine in načinov delovanja pravnih načel. V nadaljevanju bom torej prikazal, analiziral in komentiral temeljna načela pogodbenega prava, njihovo delovanje in vpliv na ureditev pogodb. Še prej bom skušal prikazati in obrazložiti, kakšen je njihov praktični pomen oziroma kakšno je njihovo delovanje.

1.1.2. Delovanje temeljnih pravnih načel v praksi

zakaj je treba poznati
temeljna načela

Rekli smo, da so temeljna načela pravnega reda namenjena združitvi pravnih pravil v enotnem in koherentnem pravnemu redu. Poznavanje načina delovanja temeljnih načel ima praktičen pomen. B. Strohsack je zapisal, da »*spoznavanje temeljnih načel nikakor ni samo teoretičnega pomena, pač pa mora biti z njimi seznanjen tudi vsak (pravnik) praktik*«, saj sta od nji-

⁴ O pravnih načelih prim. že klasično in nepogrešljivo delo, ki ga je napisal R. M. DWORKIN, *Taking Rights Seriously*, II. izdaja, London, 1978. Prim. tudi J. BOULANGER, *Principes généraux du droit et droit positif*, v *Le droit français au milieu du XXème siècle. Etudes offertes à Georges Ripert*, I., Paris, 1950, str. 51 in nasl.; N. BOBBIO, *Principi generali del diritto*, v *Novissimo digesto italiano*, XIII., 1966, str. 887 in nasl.; J. ESSER, *Grundsatz und Norm in der richterlichen Fortbildung des Privatrechts*, Tübingen, 1956; H. L. A. HART, *The Concept of Law*, Oxford, 1994. M. Pavčnik takole razlikuje pravna pravila od pravnih načel: »[...] pravno pravilo izraža tip vedenja in ravnanja, pravno načelo pa posreduje 'le' vrednostno merilo (npr. vestnost, poštenost), kako naj ravnamo v pravnih razmerjih (npr. v blagovnem prometu), v katerih smo nosilci določenih tipov vedenja in ravnanja«. Prim. M. PAVČNIK, *Teorija prava*, Ljubljana, 1997, str. 79; enako tudi v poznejši izdaji M. PAVČNIK, *Teorija prava*, 3., razširjena, spremenjena in dopolnjena izdaja, Ljubljana, 2007, str. 143.

⁵ Hrvaški profesor V. Miličić šteje pravna načela kot »sukus, popolnost, sublimacij[o], vrednostni temelj, najvišji izraz vseh vrednostnih vsebin, resničnih in možnih vrednot v pravu«. Prim. V. MILIČIĆ, *Načela v pravu*, v *Pravnik*, 4-6/1994, str. 119.

⁶ V ustavnem pravu imamo npr. načelo enakosti pred zakonom, v kazenskem pravu najdemo načelo *nullum crimen, nulla poena sine lege* itd.

⁷ V odškodninskem pravu imamo npr. načelo *neminem laedere*, v pogodbenem pravu načelo pogodbene svobode, v stvarnem pravu načelo *numerus clausus* stvarnih pravic itd.

hovega pravnega delovanja odvisni tako razlaga pravnih določb kot tudi dopolnitev pravnih praznin.⁸ S praktičnega vidika se torej njihova funkcija odraža predvsem v dveh smereh:

1. razlaga pravne norme,
2. dopolnitev pravnih praznin.

Začnimo z obravnavanjem pravnih načel kot sredstva razlage pravne norme.⁹ V ta namen bom navedel praktični primer. Denimo, da ima pravno načelo vsebino X in da se pravna norma lahko razlaga v smislu X1 ali Y1. Sodnik bo pri argumentaciji svoje odločitve izbral tisto razlago, ki je v skladu z vsebino določenega pravnega načela, torej bo v prikazanem primeru izbral razlago X1. Če še bolj konkretiziramo pravilo delovanja splošnega načela s primerom, lahko navedemo npr. načelo prepovedi veljave zakonov za nazaj, ki je v Sloveniji priznано na ustavnopravni ravni (prim. 155. člen Ustave Republike Slovenije). Če je določba zakona nejasna in se jo da interpretirati tako v smislu povratne veljavnosti zakona kot tudi v smislu veljavnosti zakona le za naprej, mora sodnik, ki pri odločitvi uporablja to določbo, med tema dvema variantama izbrati tisto hermenevitično opcijo, ki je v skladu z načelom prepovedi povratne veljavnosti zakona, torej da določba velja le za naprej.¹⁰ *Aksiološka nadvlada* pravnega načela v razmerju

pravno načelo
kot sredstvo razlage
pravne norme

⁸ Prim. B. STROHSACK, *Obligacijska razmerja I in II*, Ljubljana, 1998 (ponatis), str. 45, ki jim doda tudi funkcijo smeri za delovanje subjektov pravnega reda. Za prikaz delovanja teh načel s primerom iz prakse Ustavnega sodišča prim. M. ACCETTO, *Vloga pravnih načel v pravni teoriji in praksi*, v *Zbornik znanstvenih razprav*, 2005, letnik LXV, str. 7 in nasl. Tu obravnavam pravna načela kot sredstva razlage in dopolnitve pravnih praznin. V resnici jim sodobna evropska pravna doktrina pripisuje širšo funkcijo, in sicer *generativno* funkcijo, tj. funkcijo generiranja konkretnih pravnih norm, *interpretativno* funkcijo, *dopolnilno* funkcijo, *korektivno* funkcijo, tj. funkcijo derogacije pravnih predpisov. Za podrobno analizo funkcij načel prim. C. SIEBURGH, *Principles in Privat Law: From Luxury to Necessity – Multi-Layered Legal Systems and the Generative Force of Principles*, v *European Review of Private Law*, 2/2012, str. 295 in nasl.

⁹ Več o tem v M. PAVČNIK, *Argumentacija v pravu*, Ljubljana, 1998, str. 88 in nasl.; R. GUASTINI, *L'interpretazione dei documenti normativi*, op. cit., str. 212.

¹⁰ Pri pravni odločitvi imajo za sodnika »pomembno oporo pravna načela – vrednostna merila, ki mu povedo [...], za katero izmed več v poštev prihajajočih možnosti naj se odloči«. V M. PAVČNIK, *Argumentacija v pravu*, op. cit., str. 88–89. Nekoliko težja pa je vloga sodnika, ko mora izbrati med številnimi hermenevitičnimi opcijami, ki so v skladu z več pravnimi načeli. V tem primeru mora sodnik vedno prepoznati prednost opciji, ki je v skladu s hierarhično nadrejenim pravnim načelom. Če npr. obstaja kolizija med pravnim načelom zakonske ravni in pravnim načelom ustavnopravne ravni, mora izbrati tisto hermenevitično opcijo, ki je v skladu s pravnim načelom ustavnopravne ravni. Če pa je kolizija med dvema načeloma iste ravni, je treba ravnati »sorazmerno in s pravo mero«. Povedano z drugimi besedami: »sam vrednostni temelj [je] mogoče uveljavljati 'le' s tolikšno intenzivnostjo, kolikor to dopuščajo vsebinske rešitve (normativne možnosti), ki so na določenem pravnem področju normalitvno uveljavljene, in kolikor to narekujejo značilnosti primera, ki je predmet odločanja«. V M. PAVČNIK, *Teorija prava*, op. cit. (2007), str. 147; prim. B. SAJOVIC, *Osnove civilnega prava – Uvod (O metodologiji vrednotenja v civilnem pravu)*, Ljubljana, 1996, str. 150 in nasl.; za kritično obravnavanje konflikta načel prim. A. NOVAK, *Zmuzljiva narava pravnih načel*, v *Zbornik znanstvenih razprav*, 2010, letnik LXX, str. 225 in nasl. O konfliktu načel, ki varujejo človekove pravice, prim. J. ZOBEC, *Praktična konkordanca v ustavnosodni presoji*, v *Pravosodni bilten*, 2/2011, letnik XXXII, str. 11 in nasl.

do pravne norme, ki jo mora sodnik uporabiti, privede do *prilagoditvene razlage* navedene pravne norme tako, da je le-ta v skladu z duhom in namenom pravnega načela.¹¹

pravno načelo kot
sredstvo dopolnitve
pravnih praznin

Druga pomembna praktična funkcija splošnih pravnih načel je v dopolnitvi *pravnih praznin*.¹² Pri odločanju sodnik uporabi metodo pravnega silogizma: zgornja premisa pravnega silogizma je abstraktna norma, nižja premisa pravnega silogizma je dejansko stanje in subsumpcija tega dejanskega stanja v zgornjo premiso, rezultat pravnega silogizma pa je sodnikova odločitev ali sklep.¹³ Naj navedemo praktičen primer iz pogodbenega prava:

1. pogodba, ki nasprotuje prisilnim predpisom, je nična (zgornja premisa pravnega silogizma);
2. pogodba, sklenjena med osebo A in osebo B, nasprotuje prisilnim predpisom (nižja premisa pravnega silogizma);
3. pogodba, sklenjena med osebo A in osebo B, je nična (rezultat, odločitev oziroma sklep).

praktični primer
delovanja
pravnega načela

Zdaj bomo analizirali značilnosti pravnega silogizma v primeru, ko se pojavijo pravne praznine. Kot je bilo rečeno, je zgornja premisa pravnega silogizma abstraktna pravna norma (npr. pogodbe, ki nasprotujejo prisilnim predpisom, so nične). Pravna praznina vpliva ravno na zgornjo premiso pravnega silogizma. Pri pravnih prazninah je namreč zgornja premisa nedorečena in jo je zato treba dopolniti z uporabo pravnih načel. Šele ko je sodnik dopolnil abstraktno normo, ki tvori zgornjo premiso pravnega silogizma, lahko subsumira dejanski stan, ki tvori nižjo premiso, pod abstraktno normo in tako izda sodno odločbo. Način dopolnitve pravne praznine bom ponazoril s konkretnim primerom. Oseba A in oseba B skleneta atipično pogodbo z vsebino X. Pogodba je sklenjena ustno. Nato oseba A, ki je nezadovoljna s pogodbo, vloži tožbo zoper osebo B zaradi neveljavnosti pogodbe kot posledice pomanjkanja obličnostnih pogojev. Oseba B v svojem odgovoru na tožbo zagovarja stališče, da je pogodba popolnoma veljavna, ker zakon ne veleva izpol-

¹¹ Večina pravnih načel so ali *teleološke norme* ali se lahko formulirajo v *teleološki obliki*. Namen pravne norme, ki tvori pravno načelo, namreč predstavlja končni cilj, ki ga mora posamezna norma, ki jo mora sodišče uporabiti v konkretni zadevi, doseči.

¹² »O zakonskih prazninah tradicionalno govorimo šele tam, kjer se zakonodajalčevo predvidevanje pravnih pravil končuje, a smo hkrati soočeni s konkretnimi primeri, ki so pravno relevantni.« Tako M. PAVČNIK, *Teorija prava, 4., pregledana in dopolnjena izdaja*, Ljubljana, 2011, str. 298. Za praktične prikaze delovanja pravnih načel kot sredstvo dopolnitve pravnih praznin prim. R. GUASTINI, *L'interpretazione dei documenti normativi, op. cit.*, str. 213 in nasl.

¹³ Več o pravnem silogizmu je zapisal E. SCHNEIDER. *Logika za pravnike*. Ljubljana, 1995, str. 21 in nasl. ter 110 in nasl. Glej tudi M. PAVČNIK, *Argumentacija v pravo, op. cit.*, str. 127 in nasl.

njevanja obličnostnih pogojev za njeno pravno veljavnost. Sodnik se zdaj znajde pred pravno praznino, saj atipična pogodba *per definitionem* ni urejena in predvidena v zakonu. Če spora ni mogoče razrešiti z uporabo zakonske analogije, mora sodnik uporabiti pravno načelo, vsebovano v prvem odstavku 51. člena Obligacijskega zakonika (OZ), ki določa, da se za sklenitev pogodbe ne zahteva nikakršna oblika, razen če zakon določa drugače (načelo neobličnosti pogodbe). Sodnik torej rekonstruira abstraktno pravno normo (tj. za atipične pogodbe z vsebino X ni potrebna nobena oblika), subsumira dejanski stan pod abstraktno pravno normo (oseba A in oseba B sta sklenili atipično pogodbo z vsebino X) in izda sodno odločbo (pogodba, sklenjena med osebo A in osebo B, je veljavna – tožbeni zahtevek se zavrne).

Navedeni primer je enostaven, saj je bil namenjen izključno praktičnemu prikazu delovanja temeljnega pravnega načela pogodbenega prava o neobličnosti pogodbe. V praksi pa so primeri bistveno kompleksnejši in težje rešljivi, zato sodnik potrebuje zelo veliko pravne ustvarjalnosti in mora dobro poznati pravna načela pogodbenega prava, njihove meje in izjeme pri delovanju ter razmerja z drugimi pravnimi načeli pravnega reda oziroma mora imeti sposobnost reševanja kolizij med različnimi pravnimi načeli.¹⁴ Predpostavka za uporabo pravnih načel je njihovo poglobljeno poznavanje, zato v nadaljevanju sledi sistematična obravnava temeljnih načel pogodbenega prava.

poznavanje posameznih pravnih načel kot pogoj za njihovo uporabo

1.2. Prikaz temeljnih načel pogodbenega prava

1.2.1. Načelo zasebne avtonomije. Pogodbena svoboda

Avtonomija je izraz, ki pomeni možnost, sposobnost samoureditve lastnih interesov.¹⁵ Avtonomna je namreč oseba, ki lahko samostojno odloča, če oziroma *kako* ravnati in doseči določen cilj. *V zasebnem pravu je avtonomija (zasebna avtonomija ali avtonomija volje) sposobnost svobodnega ure-*

pojem avtonomije

¹⁴ O kolizijah in načinu reševanja le-teh prim. M. ACCETTO, *Vloga pravnih načel v pravni teoriji in praksi*, op. cit., str. 7 in nasl. Avtor prikazuje, analizira in komentira tudi odločbo Ustavnega sodišča Up-422/02, kjer je bila obravnavana kolizija med pravico do varstva časti in dobrega imena ter pravico do svobode izražanja. Za primer praktične uporabe načel v pogodbenem pravu prim. V. KRANJC, *O neposredni uporabi načel pogodbenega prava*, v *Pravna praksa*, 20/1996, str. 2 in nasl.

¹⁵ Etimološka analiza besede avtonomija (iz stare grščine *autonomia*) kaže ravno na sposobnost, da se oseba ali država sama normira (*nómos* pomeni zakon, predpis, norma), da se samoregulira, da samostojno in neodvisno odloča o svojem ravnanju.

janja določenega pravnega razmerja med subjekti zasebnega prava.¹⁶ Pravna sredstva, s katerimi subjekti zasebnega prava izražajo svojo avtonomijo in dosejajo določen cilji, so *pravni posli*. Pravni posli, s katerimi subjekti zasebnega prava urejajo medsebojna razmerja, pa so *pogodbe*.¹⁷ Pogodba je torej odraz zasebne avtonomije in pravno sredstvo, s katerim dva ali več subjektov zasebnega prava ureja pravna razmerja.

avtonomija v
pogodbenem
prahu se enači s
konceptom
pogodbene svobode

V pogodbenem pravu se zasebna avtonomija odraža v konceptu *pogodbene svobode*, ki lahko pomeni:¹⁸

1. upravičenje samostojno se odločiti, ali skleniti pogodbo,
2. upravičenje samostojno določiti vsebino pogodbe,
3. upravičenje samostojno se odločiti, s kom skleniti pogodbo,
4. upravičenje sklenitve atipičnih pogodb,
5. upravičenje samostojno določiti obliko pogodbe,
6. upravičenje svobodno določiti pravo, ki se ga uporablja v pogodbenem razmerju (*lex electa*).

načelo pogodbene
svobode v OZ

V OZ je *načelo pogodbene svobode*, ki je odraz načela zasebne avtonomije ali avtonomije volje,¹⁹ vsebovano v določbi 3. člena. V njej je namreč jas-

¹⁶ »Avtonomnost urejanja vsebine pogodbenih razmerij pomeni, da lahko udeleženca posamičnega konkretnega poslovnega obligacijskega razmerja s pravnim poslom (pogodbo) določita lastna pravna pravila, s katerimi uredita vsebino medsebojnih pravic in obveznosti.« Tako N. PĽAVŠAK v N. PĽAVŠAK, M. JUHART, R. VREŇCUR, *Obligacijsko pravo – Splošni del*, Ljubljana, 2009, str. 127.

¹⁷ To velja le, če gre za razmerja *inter vivos*. Za akte *mortis causa* pa imamo oporoko.

¹⁸ V prvem delu prvega odstavka člena 1:102 Načel evropskega pogodbenega prava (Principles of European Contract Law – PECL) je določeno, da »parties are free to enter into a contract and to determine its contents«. Evropska komisija, ki je izdelala PECL, šteje kot odraz pogodbene svobode tako svobodo odločanja, ali skleniti pogodbo, kot tudi svobodo odločanja o vsebini pogodbe. V bistvu sta možnost sklenitve atipičnih pogodb in možnost izbire drugega pogodbenega partnerja del prvih dveh oblik pogodbene svobode. O pogodbeni svobodi prim. tudi F. TERRÉ, P. SIMLER, Y. LEQUETTE, *Droit civil – Les obligations*, Paris, 2002, str. 31 in nasl.; H. et L. MAZEAUD, J. MAZEAUD, F. CHABAS, *Leçons de droit civil – Obligations*, Paris, 1998, str. 103 in nasl.; J. GHESTIN, *Traité de droit civil – Les obligations – Le contrat: formation*, Paris, 1988, str. 28; J. BASEDOW, *Freedom of Contract in the European Union*, v *European Review of Private Law*, 6/2008, str. 905 in nasl. Slednji avtor kot primer pogodbene svobode navaja tudi možnost spremeniti pogodbo.

¹⁹ Tako B. VIZNER, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, Zagreb, 1978, str. 52; R. M. SLIJEPOVIĆ, *Origin and Characteristic Features of the Concept of the Law on Obligation Relations*, v *European Lawyer Journal – Evropski pravnik*, 4/2008, str. 22 in nasl. Za obširno razpravo o pogodbeni svobodi v zvezi z ustavnimi pravicami prim. B. TRATAR, *Med pogodbeno svobodo (zasebnopravno avtonomijo) in ustavnimi pravicami*, v *Pravnik*, 11-12/2008, str. 581 in nasl. Nemška pravna doktrina zagovarja stališče, da je načelo pogodbene svobode varovano na ustavnopravni ravni (2. člen, § 1 Grundgesetz). Prim. K. LARENZ, M. WOLF, *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, München, 2004, § 1, št. 2; J. BASEDOW, *Freedom of Contract in the European Union*, op. cit., str. 905; B. S. MARKESINIS, W. LORENZ, G. DANNEMANN, *The German Law of Obligations – The Law of Contracts and Restitution: A Comparative Introduction*, Oxford, 1997, str. 28 in nasl.

no določeno, da »udeleženci prosto urejajo obligacijska razmerja«. ²⁰ Načelo pogodbene svobode ni le eden od stebrov našega civilnopravnega sistema, temveč je temelj vsakega sodobnega evropskega pravnega reda. ²¹ S tem načelom se namreč izraža osebnost posameznika, njegova svobodna volja ravnanja, ki zato postane osrednja točka, okrog katere se vrti celoten sistem pogodbenega prava. ²² Pogodba postane torišče interesov posameznikov,

²⁰ B. Strohsack takole komentira navedeno določbo: »Svobodno urejanje obligacijskih razmerij [...] pomeni: - da subjekti obligacijskih razmerij sami odločajo, ali bodo sploh sklenili obligacijsko razmerje; - da sami izberejo drugega pogodbenega partnerja in - da sami določijo vsebino takega obligacijskega razmerja.« B. STROHSACK, *Obligacijska razmerja I in II, op. cit.*, str. 53.

²¹ Načelo zasebne avtonomije ali avtonomije volje je priznано v vseh pravnih redih držav članic Evropske unije. V Sloveniji je priznано v določilih 35. in 74. člena Ustave (tako Ustavno sodišče v zadevi št. U-I-108/01 z dne 7. 11. 2002, Uradni list RS, št. 102/2002.) Priznано je na ustavni ravni v Nemčiji (2. člen, § I Grundgesetz) in v Grčiji (prvi odstavek 5. člena Ustave). V drugih državah je načelo vsebovano v civilnih zakonikih. Prim. prvi odstavek 1134. člena civilnega zakonika Francije, Belgije in Luksemburga, določbo 1322. člena civilnega zakonika Italije (Codice civile, CC - it.), določbo 6:248 nizozemskega Burgerlijk Wetboek (civilni zakonik, BW), določbo 405. člena civilnega zakonika Portugalske, določbo 6. člena civilnega zakonika Španije. V Avstriji je načelo vsebovano v § 859 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB). Načelo je bilo navedeno tudi v t. i. *Konstantinovičevi skici*, ki je bila podlaga za sprejetje *Zakona o obligacijskih razmerjih*. Določba prvega odstavka 1. člena *Konstantinovičeve skice*, pod naslovom »Sloboda ugovaranja«, se glasi takole: »Strane ugovornice su slobodne [...], da svoje odnose uredijo po svoji volji.« Prim. M. KONSTANTINOVIĆ, *Obligacije i ugovori, Skica za zakonik o obligacijama i ugovorima*, Beograd, 1969, str. 15. Za komentar avtonomije volje v bivšem jugoslovanskem socialističnem sistemu prim. V. KRULJ, »Sloboda ugovaranja« prema Zakonu o obligacionim odnosima, v *Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjaluci*, 1979, str. 111 in nasl. Za jasn zgodovinski oris načela v našem pravnem prostoru prim. D. VUKIČEVIĆ, *Načelo slobode uređivanja obligacionih odnosa*, v *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, 1983, XXIII, str. 59 in nasl.; L. MILOŠEVIĆ, *Osnovna načela našeg obligacionog prava prema saveznom Zakonu o obligacionim odnosima od 1978. godine*, v *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1978, str. 32 in nasl.; V. KAPOR, *Načela Zakona o obligacionim odnosima o primeni zakona*, v *Privredno pravni priručnik*, 1/1980, XVIII, str. 9 in nasl.; B. VIZNER, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, op. cit.*, str. 52 in nasl.; B. T. BLAGOJEVIĆ, V. KRULJ, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, I. knjiga, Beograd, 1983, str. 50 in nasl.; S. CIGOJ, *Komentar obligacijskih razmerij - Veliki komentar Zakona o obligacijskih razmerjih, 1. knjiga*, Ljubljana, 1984, str. 55 in nasl.; B. SAJOVIC, *Osnove civilnega prava - Splošni del*, Ljubljana, 1994, str. 22. O načelu pogodbene svobode v drugih pravnih redih prim. J. D. CALAMARI, J. M. PERILLO, *The Law of Contracts*, St. Paul (Minn.), 1998, str. 4 in nasl.; M. BIANCA, *Diritto civile - Il contratto, III. knjiga*, Milano, 1994, str. 31 in nasl. Za prikaz tega načela v nemški ureditvi glej B. S. MARKESINIS, H. UNBERATH, A. C. JOHNSTON, *The German Law of Contract - A Comparative Treatise*, Oxford, 2006, str. 43 in nasl. Za razvoj tega načela v rimskem pravu prim. J. KRANJC, *Zgodovinsko ozadje načel novega obligacijskega zakonika*, v *Podjetje in delo*, 5-6/1996, str. 564 in nasl. Kritičen do tega načela je *Boris Strohsack*, ki je zapisal, da je »tako utesnjeno, da je še komaj mogoče govoriti o načelu«, ter da gre za »zastareli mit«. B. STROHSACK, *Temeljna načela Zakona o obligacijskih razmerjih*, v *Pravosodni bilten*, 2/1983, letnik IV, str. 20-21. O tej temi prim. že klasično knjigo, ki jo je zapisal G. GILMORE, *The Death of Contract*, Ohio, 1974.

²² V zvezi s pogodbeno svobodo kot odrazom splošne svobode ravnanja je Ustavno sodišče obrazložilo, da je »načelo avtonomije pogodbenih strank pri sklepanju pogodb obligacijskega prava [...] utemeljeno v splošni svobodi ravnanja, izhajajoči iz nedotakljivosti osebnostnih pravic, ki je zagotovljena s 35. členom Ustave, in svobodni gospodarski pobudi, določeni v 74. členu Ustave«. Tako v zadevi št. U-I-108/01 z dne 7. 11. 2002, Uradni list RS, št. 102/2002. Tako tudi B. ZABEL, *Svobodna gospodarska pobuda v praksi Ustavnega sodišča*, v *Podjetje in delo*, 3-4/2009, str. 533 in nasl.; B. ZABEL, *Tržno pravo - Teorija in praksa pravnega urejanja trga*, Ljubljana, 1999, str. 95 in nasl. Podobna stališča najdemo v sodni praksi Sodišča Evropske unije (Sodišče EU), kjer je načelo zasebne avtonomije povzdignjeno na raven splošnega načela prava Evropske unije. Tako J. BASEDOW, *Freedom of Contract in the European Union, op. cit.*, str. 921 in nasl.; R. SCHULZE, *Precontractual Duties and Conclusion of Contract in European Law*, v *European*

Stvarno kazalo

A

actio libera in causa 233
adhezijske pogodbe 149 in nasl.
ad impossibilia nemo tenetur (načelo) 68
akcesorne obveznosti 56
aleatorne pogodbe 141 in nasl.
– sodna praksa 145 in nasl.
alkohol (in nerazsodnost) 226
Alzheimerjeva demenca 223
anksiolitiki 227
anksioznostne motnje 223
atipične pogodbe 30

B

blodnje 217 in nasl.

C

contemplatio domini 245 in nasl.
– dokazno breme 246
contractus 71 in nasl.
culpa in contrahendo 53 in nasl.; 59 in nasl.

Č

čezmerno prikrajšanje 137

D

datum 316
dejanska pogodbena razmerja 191 in nasl.; 193 in nasl.

dekodifikacija 111

delegatus delegari non potest (pravilo) 257 in nasl.

delirij 224

demenca 223 in nasl.

– Alzheimerjeva 223
– vaskularna 223 in nasl.

depresija 222 in nasl.

dezorientiranost 217

dogovor 83 in nasl.

– o uslugah 85 in nasl.

določljivost (pogodbene stranke) 199

dopolnitev pogodbe 115 in nasl.

– dopolnilna razlaga pogodbe 116 in nasl.

droga 226

dvojno zastopanje 310 in nasl.

dvostransko obvezne pogodbe 134 in nasl.

E

ekonomsko tveganje 143

elektronske pogodbe 183 in nasl.

elektronsko poslovanje 183

enostransko obvezne pogodbe 134 in nasl.

epilepsija 225 in nasl.

etiološki pristop 229 in nasl.

evropska zakonodaja 112 in nasl.

F

fobija 223

formalne pogodbe 77

G

gentlemen's agreement 84 in nasl.; 102 in nasl.

– sodna praksa 103 in nasl.

H

hipnotiki 227

hipnoza 227 in nasl.

I

identiteta (pogodbene stranke) 199

ignorantia legis non excusat (načelo) 67

implicitna klavzula 114

inadimplenti no nest adimplendum (načelo) 68

informiranost 231

inominatne pogodbe 152 in nasl.

intuitu personae (pogodba) 200 in nasl.

K

klasifikacija pogodbe 131 in nasl.

– praktični pomen 132 in nasl.

klavzula (pojem) 313

– posebna 315 in nasl.

kolizija interesov 290 in nasl.

– dovoljenje 295

– kot situacija 290

– kot dejanje 290 in nasl.

– navodila 295 in nasl.

– neposredna 293

– odobritev 295

– položaj tretje osebe 301 in nasl.

– posredna 293

– sankcije 297 in nasl.

– v gospodarskih družbah 303 in nasl.

– v primeru pogodbe z vnaprej določeno vsebino 296 in nasl.

koluzija (*collusio*) 300 in nasl.

komutativne pogodbe 141 in nasl.

končne določbe 316

konsenzualne pogodbe 73; 133

kontrahirna dolžnost 25 in nasl.

kontrakt (etimologija) 71

kraj (sklenitve pogodbe) 316

kriterij kombinacije 158

kvalifikacija 185

– sodne prakse 188 in nasl.

L

lažni mandatar 203

lex electa 31

likof 77

litij 227

lucidum intervallum 222; 232

M

manija 222 in nasl.

mešane pogodbe 154 in nasl.; 180 in nasl.

miselni pridržek 65

modus 140

motivacija 230

motnje izražanja 218

motnje razumevanja 218 in nasl.

možganske poškodbe 226

N

načelo dolžnosti izpolnitve obveznosti 32 in nasl.

načelo enake vrednosti dajatev 43 in nasl.

– v praksi 44 in nasl.; 61 in nasl.

načelo enakopravnosti 40 in nasl.

– v Obligacijskem zakoniku 41 in nasl.

– v praksi 42

– v Ustavi 40; 110 in nasl.

načelo gradualizma 232 in nasl.; 235
 načelo konsenzualnosti 133
 načelo konverzije nične pogodbe 67
 načelo nediskriminacije elektronske oblike 184
 načelo neobličnosti pogodbe 67
 načelo pravne varnosti 64 in nasl.; 80
 načelo *solus consensus obligat* 78
 načelo relativnosti pogodbenih razmerij 35 in nasl.
 načelo vestnosti in poštenja 46 in nasl.; 95; 125 in nasl.
 – *culpa in contrahendo* 53 in nasl.; 59 in nasl.
 – dopustnost 56
 – kot sredstvo dopolnitve pogodbe 125 in nasl.
 – obveznost sodelovanja 47 in nasl.
 – pogodbeni solidarnost 47
 – posledice kršitve 58 in nasl.; 62 in nasl.; 95
 – previdnost 56
 – pri oceni veljavnosti pogodbenih določil 58; 182 in nasl.
 – pri razlagi 57
 – skrbnost 55 in nasl.
 – strokovnost 56
 – v sodni praksi 49 in nasl.
 načelo zasebne avtonomije 21 in nasl.
 navedba pogodbenikov 314
negotiorum gestio 257
negotium mixtum cum donatione 139
 neodplačne pogodbe 138 in nasl.
 nepošteni pogodbeni pogoji 58
 nerazsodnost 212 in nasl.
 nezmožnost izpolnitve 138
nomen juris 186
 nominatne pogodbe 152 in nasl.
 notifikacijska obveznost 48; 54
 novacija 173 in nasl.

O

Obligacijski zakonik (kot pravni vir) 111
obligatio consensu contracta 75
obligatio litteris contracta 74
obligatio re contracta 74
obligatio verbis contracta 74
 odplačne pogodbe 138 in nasl.
 oligofrenija 219
 osebnostne motnje 225

P

pacta sunt servanda 33 in nasl.
 panični napadi 223
 Parkinsonova bolezen 224
 patronatska pisma 97 in nasl.
 pismo o nameri 104 in nasl.
 podpis 316
 pogodba (pojem) 69 in nasl.; 81 in nasl.
 – etimologija besede 70
 pogodba, sklenjena v koliziji interesov 202 in nasl.; 289 in nasl.
 – škoda 292 in nasl.
 pogodba s posrednim pravnim učinkom 177 in nasl.
 pogodba s samim seboj 304 in nasl.
 pogodba s stvarnopravnimi učinki 172 in nasl.
 pogodba s trajno izpolnitvijo 149
 pogodba s trenutno izpolnitvijo 149
 pogodba z obligacijskopravnimi učinki 172 in nasl.
 pogodba z zaporedno izpolnitvijo 149
 pogodbeni svoboda 21 in nasl.; 109; 128 in nasl.
 – v sodni praksi 28 in nasl.
 pogodbeni tip 151
 pogodbenik (pojem) 197 in nasl.
 – v formalnem smislu 197
 – v materialnem smislu 197

pojasnilna obveznost 48; 54
poklicna dejavnost 179
pomirjevala 227
pooblastilo 251 in nasl.
– generalno 252
– kolektivno 255
– konkludentno ravnanje 256
– kvalifikacija 254
– oblika 255 in nasl.
– odpoved 265
– preklic 264 in nasl.
– prenehanje 264
– skupno 254 in nasl.
– specialno 252 in nasl.
– zožitev 266
posli vsakdanjega življenja 238 in nasl.
poslovna sposobnost 207; 210 in nasl.
– pri zastopanju 260 in nasl.
poslovni običaji 120 in nasl.; 123 in nasl.
potrošnik 178
potrošniške pogodbe 178 in nasl.
– sodna praksa 181
povezane pogodbe 161 in nasl.
– *animus ligandi* 163
– enostranska povezanost 165
– dvostranska povezanost 166
– formalna povezanost 164
– sodna praksa 167 in nasl.
pozornost 216
praksa, vzpostavljena med strankama 123
pravilo sočasne izpolnitve 137
pravna oseba 209
– kanonskega prava 210
pravna sposobnost 207
pravni standardi 124 in nasl.
pravni viri 107 in nasl.; 113 in nasl.
– avtonomni 114
– heteronomni 114
pravno dejstvo 191

pravno tveganje 143 in nasl.
praznine (pravne) 117
preambula 314 in nasl.
predmet (navedba) 315
prenovitvene pogodbe 173 in nasl.
pridobitev *a non domino* 65
priloge (k pogodbi) 316
psihoze 221 in nasl.; 224

Q

quod nullum est nullum producit effectum (načelo) 67

R

razpolagalna sposobnost 211 in nasl.
realne pogodbe 77; 134
rebus sic stantibus 68
rojstvo 208

S

sel (*nuncius*) 246 in nasl.
shizofrenija 221 in nasl.
simulacija 186
sinalagmatične pogodbe 135 in nasl.
smrt 208 in nasl.
spomin 216 in nasl.
starost 223
svetli trenutek 232
synallagma 135 in nasl.
– funkcionalna 136
– genetična 136

T

temeljna načela 17 in nasl.
– kot sredstvo dopolnitve pravnih praznin 20
– kot sredstvo razlage pravne norme 19
teorija absorpcije 157

- teorija družbenega pomena ravnanja 87
in nasl.
- teorija o funkcionalni podrejenosti 155
- teorija volje 79 in nasl.
- tretja oseba (pojem) 36 in nasl.
- U**
- usluge (dogovor) 85 in nasl.
- posledice kršitve 92 in nasl.
 - sodna praksa 88 in nasl.
- Ustava 108 in nasl.
- uzance 119 in nasl.; 121 in nasl.
- V**
- večstranska pogodba 198
- viri obligacij 72 in nasl.
- vljudnostni sporazumi 85 in nasl.
- Z**
- zapisnik o sestankih 106
- zastopanje (pojem) 241 in nasl.; 247
in nasl.
- dvojno 310 in nasl.
 - implicitna ratifikacija 271 in nasl.
- interes zastopnika 242
 - *interpellatio domini* 284 in nasl.
 - napake volje 262 in nasl.
 - navidezno upravičenje 268 in nasl.
 - neposredno zastopanje 243 in nasl.
 - notranje razmerje (omejena zunanja relevantnost) 287 in nasl.
 - odobritev 267 in nasl.; 272 in nasl.; 278
 - odobritev prekoračitve 285
 - pogodba s samim seboj 304 in nasl.
 - pomanjkanje 266 in nasl.; 276 in nasl.; 280 in nasl.
 - poslovna sposobnost 260 in nasl.
 - posredno zastopanje 244 in nasl.
 - pravna podlaga zastopanja 251 in nasl.
 - prekoračitev (pooblastila) 281 in nasl.
 - procesni pogledi zlorabe zastopanja 311 in nasl.
 - zavarovalna pogodba 286 in nasl.
 - zloraba zastopanja 288 in nasl.
- zavest 215 in nasl.
- zaznavanje 217
- zloraba pravice 54; 60 in nasl.